

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 9 . SEPTEMBER 1956

11. ÅRGANG

UDGIVET AF
KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Ingeniørfirmaet
OLESEN & NØRGAARD
Telf. HV 386-626 Valby

Ingeniørfirmaet
PAUL LEHMBECK
Grundtvigsvej 5 København V.

M. CLAUSEN A/S
København K.
Amaliegade 8 Telf. 1269

H. J. SIMONSEN & CO.
International expedition
St. Kongensgade 63 A . Kbh. K.

VALD. HENRIKSEN I/S

»DET LEVENDE LYS«
Asp Holmblad
Blegdamsvej 104

FABRIKEN WALTRICH
Finsensvej 12
København F. Fasan 1975

H. F. HANSEN
Elektro-installatør
Telf. Lyngby 553 Giro 628 63

VIKTUALIE-CENTRALEN
Torvet 1 Telf. Lyngby 85

Urmager R. HYLTOFT
Søborg Hovedgade 38

Møbelhandler MIKKELSEN
Gasværksvej Lyngby

KOLONIAL-LAGERET
Ulrikkenborg Plads 2
Telf. Lyngby 1318

Lyngby Hulsøm Atelier
Amundsensvej 28 Lyngby

TEYLERS BAGERI
Lyngby

Christoffer Nielsen & Søn
Jernbanevej, 15 . Telf. Lyngby 28

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).
Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret der har været bopiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidste efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem; hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Oberst Fl. B. Larsen, Sortedamsdoseringen 3, Kbh. N.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, Kbhvn. Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Seminarieførstander, cand. mag. Paul Holt, Aarhus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Aarhus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffslunds allé 80, Charlottenl.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Aarhus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupsv. 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Aarhus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Fabrikant Poul Møller, Skive.

Læge Børge Næsted, Sadolinsgade 9, Odense.

Boghandler Otto W. Olesen, Randers.
Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 18 A, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Prokurist Otto Schmidt, Kolding.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup. Telefon: Ejbylille *481.

Forsiden: Aksel Poulsens monument over frihedskampen er rejst af Gentofte kommune foran Gentofte rådhus. — Se iøvrigt side 208 nederst.

INDHOLD:

Nordisk samarbejde om erstatningskravene til Tyskland	195
★	
Tyskernes propaganda i Sønderjylland forud for okkupationen	196
★	
Studiestipendier til Sve- rige	204
★	
Mindesmærke rejst i Dachau	204
★	
Fangekammerat har held med udstilling i grafik	204
★	
De nye bøger, anmeldt af Olav Holst:	
Crankshaw: Gestapo	206
Meissner: Spionen	206
★	
Kammerat fra Dessauer- Ufer sagde farvel	208
★	
En dansk bladmand	208

De nordiske landes fangeorganisa- tioner søger samarbejde.

★ Norsk-dansk fællesmøde i København

Formanden for Erstatningsrådet i Norge, direktør Lauritz Sand, kommer den 5. oktober til København sammen med andre medlemmer af rådet.

Man vil her føre forhandlinger med det udvalg, der i Danmark arbejder med de tilsvarende problemer.

I og med fællesnoten af 21. juni til Vesttyskland fra de 8 Nato-lande er spørgsmålet om tyske erstatninger til nazismens udenlandske ofre blevet et fællesanliggende for disse lande.

Dermed er det også blevet nødvendigt med et tilsvarende samarbejde mellem disse landes fangeorganisationer for at samordne kravene og finde frem til fællesformuleringer af kravene.

I Danmark arbejder udvalget i al stilhed. En skønne dag vil der givetvis ske noget. Fra Tyskland har man i den senere tid begyndt at røre på sig. Det har foreløbig vist sig bl. a. ved, at en bibliotekar, der er født og opvokset i Berlin, emigrerede til Danmark, hvor han først ved besættelsen måtte gå under jorden, senere måtte henleve flere år i fængsel i Berlin, nu efter at have søgt i 10 år, pludselig har fået 9000 DM ind ad døren.

En kvinde, der levede her som jødisk emigrant, har fået tilkendt 25.000 DM. Hun havde gjort tvangsarbejde i Vesttyskland. Det er blot trist, at tyskerne har trukket sagen så længe ud, at den pågældende kvinde er afgået ved døden, inden erstatningen når frem. Beløbet vil derefter blive tilkendt hendes arvinger.

Hvis man af disse eksempler vil udlede, at nu kommer turen til danske kz-fanger i almindelighed, slutter man en smule for dristigt.

For at få erstatningssagen til at skride for danske internerede under den tyske besættelse, skal der en lovændring til, idet den nugældende tyske lov stiller som krav for opnåelse af erstatninger, at den pågældende har haft fast bopæl eller varigt ophold i Vesttyskland eller i byen Berlin inden 1. januar 1947.

Det er altså i loven fastslået, at for disse mennesker gælder det, at der er begået forbrydelser mod dem. Man erkender dem nu og vil yde en pengeerstatning. Men resultatet bliver jo, at for alle andre mod hvem nazistiret begik de samme forbrydelser, erkender den nugældende lov ikke skyld og således heller ikke erstatningspligt.

Dette standpunkt er naturligvis ikke holdbart.

Nazistiske forbrydelser må være lige store enten de er begået mod personer, der boede i Vest-Tyskland inden 1. januar 1947 eller de boede andetsteds.

Det må da for udvalget i Danmark som for Erstatningsrådet i Norge være en nærliggende opgave at påpege det selvmodsigende i den hidtilgældende tyske adfærd og gentage det så ofte og så varieret, at man fra tysk side må kunne indse selvmodsigheden og ændre den nuværende lov.

Malerfirmaet
JOHAN N. SCHRØDER
Griffenfeldsgade 13 . Central 974

CARLSBERG DEPOTET
Roskilde

Aktieselskabet
**De københavnske Forstæders
Bank**
Glostrup

Indbrudstyveriforsikrings-
Aktieselskabet
»DANMARK«
Roskilde

»K I N O«
Roskilde

MOTORCYKLEVÆRKSTED
v/ Rathien & Fenger
Ringstedgade 64 Roskilde

*Hedegårdene &
Omegns Brugsforening*
Telf. 514 Roskilde

**ROSKILDE
BETONVAREFABRIK**
Københavnsvej 15

DANA-VOGNET
v/ Fr. Hansen

ISOCRYL
E. Traugott Olsen
Roskilde

Ledreborg

TØMMERHANDEL A/S
Roskilde

HERLUF HANSEN
Præstø . Telf. 7

SVEND A. NIELSEN

Handels- og ingeniørfirma

Værnedamsvej 16 København V. Telf. Eva 3336

BRØDRENE JANSEN A/S

Alfred Petersen

Ny Adelgade 8—10 København K.

Brødrene Fessel

BOGTRYK

Wilders Plads København K.

ASLAK NØRGAARD

Amaliegade 16 København K.

Københavns Væg- og Gulvfliselager A/S

Gl. Kongevej 33 København V.

Petersen & Andersen

Malerfirma

H. C. Ørstedsvvej 22 B København V.

Aktieselskabet

ROSKILDE BANK

KUL
KOKS
BRÆNDE
BRÆNDESELSOLIER

C. C. HANSEN A/S

Telf. 299 — Roskilde

OTTO BØNNELYCKE

Roskilde

Roskilde Trælasthandel

v/ Albert West Rasmussen
Frederiksborgvej 63 Telefon 707

Tyskerne gjorde ved propaganda talrige forsøg på at skabe uro i grænselandet.

Forfatteren Chr. Demuth trækker linjerne op angående den tyske adfærd før 1933 og afslører de finansmæssige kanaler, der holdt liv i urovevægelserne før og efter 1939.

Også her må vi begynde med et tilbageblik, idet hjemmetyskernes udæskende og drabelige tone og optræden under krigen havde sin rod i stemninger og begivenheder helt tilbage i tyverne, hvad man naturligvis først klart kan skønne bagefter, selv om man undertiden anede og undredes.

Vi opfrisker et næsten pudsigt minde fra de første »famlende« år efter genforeningen. — Vi havde i disse år fra Tyskland en hel del ferie børn, som trængte til roligere forhold og en bedre ernæring, end krigen havde kunnet byde dem. Dette blev, i hvert fald fra visse kredse i Tyskland, påskønnet. Under et besøg hos nogle af disse børn i Horserød-lejren i 1923 udtalte den daværende fører for centrumspartiet, Fehrenbach, bl. a.:

». . . Her ser vi freds- og forsoningsarbejdet i gerning. Det danske folk — uden hensyn til klasser og anskuelser og uden at spørge om politik eller religion — åbnede favnen for vore syge og sultne børn og gav dem i titusinder den kærligste pleje. — Hvilket herligt folk! — Jeg véd, det må have kostet Danmark meget at vise denne kærlighed. Danmark havde meget at glemme, men glemte i menneskeheden navn så fuldkomment, at vi må sige: Det er den ånd, der fremkalder fremtidshåbet til live i vort arme, fortvivlede land. Her knyttes ubrydelige bånd mellem det danske folk og barnehjerter, der engang vil slå i

voksne mænds og kvinders barm med usigelig taknemmelighed og i udødeligt venskab med Danmark!«

En del af disse børn lærte sig noget dansk, og holdt det ved lige til senere! — Det var også i disse tider, vi lærte vandrefuglene at kende; en i sin spinkle idé muligvis idealistisk bevægelse, og idealisterne iblandt dem anede måske ikke, at der var »andre« med, og at disse var ualmindelig interesse-rede i Danmarks geografi og særdeles grundige i deres undersøgelser. Men vi erfarede det, lidt bittert, senere! — Foreløbig var det imidlertid evig dejligt. Vi søgte at efterabe deres knæfri bukser og frie samvær i naturen. En del blade og tidsskrifter var svært begejstrede, — som vi gerne er for alt udenlandsk!

★ Tyskerne rejste allerede i 1926 kravet om grænse-

På denne tid — i 1925 — udtaler professor Viet-Valentin i »Statsbürgerliche Beziehungen«: ». . . over for Danmark er kun gammel uret blevet gjort god igen.« — Så temmelig, syntes vel altså vi! — Og noget besynderligt er det, at sideløbende med ovennævnte to udtalelser rumlede det tyske mindretal i De sønderjydske Landsdele om grænseflytning. Dette mindretal, som fra 1920 har balanceret omkring 15 procent, og selv under de allergunstigste forhold: valget 3. april 1939, ikke nåede op på 16 procent, satte i 1926 officielt grænse-

revisionskravet ind i vælgerforeningens program. Men da var jo, som tidligere omtalt, også bevægelsernes løfterige utilfredshedskampagne i fuld gang.

De mere folkelige, i hvert fald umilitære, bevægelser er tidligere nævnt. Men det kan være lærerigt at se, hvilket gravmæle førerne for dem fik fra tysk side, når man ikke længer kunne udnytte dem.

— Deres overmaling af landevejene med kluntede hagekors vandt dem ingen medløbere.

Selvstyrebevægelsen døde, da den ved valget i 1926 kun fik 2134 stemmer. Man havde fra tysk side haft store forventninger til bevægelsens leder, Cornelius Petersen, Vesteranflod, da hans krav om Kongeågrænsens genoprettelse og selvstyre i Slesvig passede godt sideløbende med mindretallets voksende krav. Men efter det uheldige valg pustedede man hånligt Cornelius Petersen til side og benævnte ham »den falske Mussolini fra Vesteranflod!«

Så vendte man sine forhåbninger til H. C. Leis Samlingsbevægelse, der, som alle de andre, blev underholdt af penge sydfra, men mere åbenlyst stillede sig til tyskernes rådighed. Da hans parti ved landstingsvalget 1928 fik endnu færre stemmer end C. P., var han heller ikke anvendelig og havnede i muddergrøften efter et æselspark fra tysk side.

Vel forsøgt der endnu med et par bevægelser mere; men de nåede

Thylands Bank

Aktieselskab

Hurup Thy

EILER CORTSEN

Urmager Optiker & guldsmed
Nykøbing M.

MORSØ ANDELSVASKERI

Nykøbing M.
Telefon 899

»KINO«

Nykøbing M.

MORSØ FRØKONTOR

Aktieselskab
Nykøbing M.

FOX SKOMAGASIN

A. m. b. a.
Nykøbing M.

NIELS JENSEN & SØN

Nykøbing M.

FRDR. BANGS Eftf.

Axel Holt
Nykøbing M.

JØRGEN BRANDT

Nykøbing M.

SØVANG TEGLVÆRK

Bedsted . Telf. 34

H. CHR. LARSEN

Trikotagefabrik
Telefon Ikast 37

$\frac{A}{S}$ MORSLANDS FOLKEBANK

Nykøbing Mors

AKTIESELSKABET

MORSØ BANK

Aage Havemanns Eftf.

Vestjydsk afdeling

Holstebro

»KINO«

Holstebro

»BIO«

Holstebro

Hammerum Herreds Spare & Lånekasse

AARUP APOTEK

Telf. 27
Sv. A. Kolbæk

SVEND HENRIKSEN

urmager & guldsmed
Aakirkeby

$\frac{A}{S}$ JACOB JENSEN & Co.

Trikotagefabrik

Telf. Hammerum 15

Naturligvis fik Frits Clausen sin livvagt foran »hovedkvarteret«

ikke så megen indflydelse, at de er omtale værd. Ingen af dem nåede at opstille kandidater ved valgene. Man havde nu set, at de vanskeligheder, som krisen førte med sig, nok kunne tynde sindene hårdt i dagligdagen; men valgene viste klart, at økonomiske vanskeligheder ikke havde nogen væsentlig indflydelse på sindelaget, når det gjaldt. Der kunne falde bitre og uovervejede ord både i hjemmene og ved sammenkomster. Men hovedparten spændte livremmen ind og tog arbejdshandskerne på. De, der råbte højest og ubehageligst, var dem, der selv var skyld i ulykken og nu for landsdelen rundt til ophidselsesmøder i stedet for at tjene en dagløn hjemme.

På møderne kunne stemningen være såre ubehagelig, hvor tvivlsomme elementer fra begge lejre og bevidste intriganter fra den tyske gav tonen an. Farligst var det naturligvis, da man opfandt »Hjemstavnens sag« og talte rørende om det slesvigske landsmandsskab og »den gode tid, da man kunne afhænde sine produkter til store pri-

sær til det store Tyskland!« — På den måde gjorde man nemlig krisen lokal og kunne så med rimelig grund vælte skylden over på Danmark.

»Vi nordslesvigske bønder pløjer side om side; vi deler fryd og sorg i naboskabet med hverandre; vi vil stærke mennesker i Nordslesvig, enige i målet om at finde vejen ud af ulykken. Dén vej fører os til det tyske folk!« —

Sådan talte en tysk rigsdagskandidat. Og det var såmænd af det mildeste.

★ Først i 1933 kastede det tyske mindretal helt masken

Så kom 1933! Og hermed ændredes adskilligt.

Efter Hitlers tronbestigelse kastede mindretallet masken. Man blev mere og mere provokerende og aggressiv. Nu var der ikke længere tale om en grænserevision alene. Nu gjaldt det Danmark, ja, helst hele Norden inddraget i det store, tyske livsrum. Og nu kom den sidste bevægelse, som kunne siges at

have dog nogen rod blandt danske: stakkels Frits Clausen og hans naziplagiat.

Nå. Lad os tale varsomt om stemninger og tilbøjeligheder umiddelbart før og en tid efter 1933! Der var jo andre, heldigvis klogere folk, som ikke helt havde gennemskuet »maleren«; men de afbrød lærlingeforholdet i tide, hvad F. C. altså ikke var klog nok til. Han havde sikkert ikke fra begyndelsen tænkt sig, at han skulle blive landsforræder. Nu legede han altså med stormtropper og livvagt og hvem ved hvad — og hvorfor? Han drømte bare om position, helst en dansk førerstilling. Men han kendte for lidt til virkelig dansk mentalitet. Hans rabaldermøder var uværdige, og hans uniformerede stormtroppers forsøg i retning af tysk mødeforstyrrelsestaktik naragtige. Deres overmaling af landevejene med kluntede hagekors og tyske fraser vandt dem ingen medløbere. Og snart dækkedes de hellige tegn af benzinos og olieslam, ja, man havde indtryk af, at datidens endnu talrige kuske ofte lod forspandet få tid til at forrette sin nødtørft netop, hvor malerens symbol skulle opflamme et undertrykt folk, der længtes efter hans befriende ankomst. Det virkede helt modsat hensigten, og man ynkedes over de folk, der ikke havde noget heldigere sted at anbringe deres hellige symboler.

9. april var skelsættende for de fleste. Når en fremmed magt voldelig har besat ens land, er der intet valg mere. Han og hans er ens fjender! Og alle med ære i livet forlod da også den såkaldte danske nazisme. — Arme Frits kunne vel næppe have gjort det, selv om han havde villet. Han var bundet af penge, som han havde

**Kartonnagefabriken
»FIONIA«**

Ringe

A/S FEHR & Co.

FORD og FORDSON

Telf. 101

Ringe

I. LEHRMANN

Telf. 37 og 73

Ringe

**BANKEN FOR RINGE
OG OMEGN
(Aktieselskab)**

Brdr. Hansen

Trikotagefabrik

Telf. Ikast 92

EDVARD JENSEN & CO

Internationale transporter

Østergade 40

Herning

HERNING AUTOHANDEL

Telf. 2100

TH. JENSEN

Aut. vand- og gasmester

Bredgade 11 . Telf. Herning 1087

**HERNING PAPIRFORRETNING
A/S**

Papir en gros

Telf. 1313

INTERNATIONL TRANSPORT

H. P. Therkelsen

Krusaa . Telex 3313 . Telf. 7 14 54

Forsikringsaktieselskabet

GORM

Fyns Stifts Grundejer- & Færdseforsikring A/S

**Forsikringssselskabet
mod Stormskade**

GENSIDIGT SELSKAB

Ringe

Spare- og Laanekassen for Kerteminde og Omegn

Herning Handels- og Landbrugsbank

Aktieselskab

Midtjydsk Brødfabrik

v/ Marius Iversen

Herning

Herning Hede- & Discontobank

Aktieselskab

Niels Mikkelsens

TRIKOTAGEFABRIK A/S

Ikast

Støt vore

annoncører

fået, og penge, som han måtte have for at fortsætte sin glørværdige og fugtige tilværelse. Og så var han sikkert heller ikke i stand til at vurdere situationen og sammenligne sine egne muligheder med sine forgængeres skæbne. Hans blev jo den samme: da man ikke længer havde brug for ham, fik han sparket! — Vidste han forud noget om 9. april? — Næppe. Man havde ikke ønsket at betro sig til ham. Men naturligvis har han anet, at noget var i gære. — Hvordan kunne man i det hele taget undgå det? — Og han lovede Quisling, at han nok skulle hjælpe ham, hvis denne ikke nåede magtens tinde så tidlig som Frits selv! — Quisling har nok smilet lumsk indvendig; for han vidste jo besked!

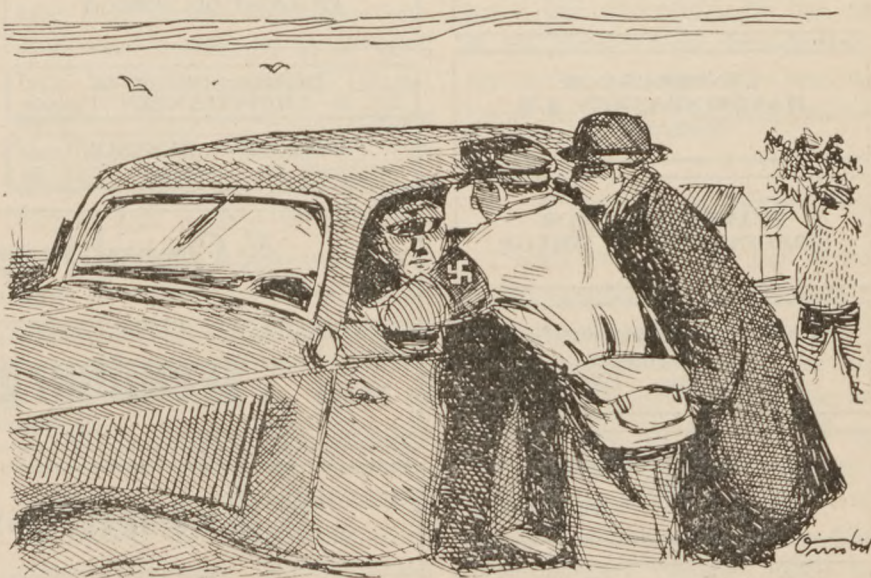
★ **Den tyske bevægelse voksede i voldsomhed**

Nu voksede den hjemmetyske bevægelse i væld og voldsomhed. En del af partiets optræden omkring 9. april er velkendt og behøver ingen nærmere omtale her. Der var mennesker i det tyske mindretal, som ikke billigede deres politiske meningsfællers optræden, enten de så meldte sig som kyndige vejvisere eller endog som vagtposter over for internerede danske soldater, som de hånedes på en måde, som kæmpende fjender i almindelighed ikke anvender over for hverandre, når den ene part må bukke under. Det tjener til adskillige tyske officerers ros, at de afviste denne beredvillige hjælpsomhed. Landsforrædere har aldrig stået højt i kurs hos soldater med æresfølelsen i behold. Og landsforræder er den statsborger, som hjælper en fremtrængende fjende i det land, hvis rettigheder og goder forræderen nok skal udnytte! Man

svingede med armene og præsenterede de langskaftede støvler, ja, mødte undertiden bevæbnet (la Cour: Danmark under besættelsen I. side 147).

Mindretallet ventede sig naturligvis alt godt af besættelsen. Nærmest lå ønsket om ophævelse af »Versailles-grænsen«, som parolen havde lydt andre steder. Da skuffelsen over, at dette ikke skete straks, havde lagt sig noget, tog man fat på udbyggelse af et als-

mente sikkert, at man så lempelig kunne føre »die dummen Dänen« til forståelse af den nazistiske idé. Og ikke helt uden grund. Der havde i mange kredse herhjemme været en vis beundring for det frembrydende tredje rige: rig beskæftigelse for alle, foretagsomhed og orden. At det altsammen skete under parolen: kæft, trit og retning, fik man ikke øjnene op for med det samme, vel ikke engang tyskerne selv. De har jo aldrig følt sig særlig hæv-

Man vidste, at »danske« nazister havde hjulpet tyskerne med at finde vej den 9. April.

digt organisationsapparat, som dels skulle være udtryk for mindretallets hjælpsomhed over for besættelsesmagten, dels træne dem selv til at overtage føringen og besætte de vigtigste embedsposter, når »den store dag« inden så længe kom, hvor føreren skulle tage dem i sine stærke arme og bære dem »heim ins Reich«.

★ **Den danske lattermildhed afvæbnede DNSAP**

I første omgang måtte hjemmetyskerne dog vist gennem en del skuffelser. Man havde øjensynlig ikke rigtig brug for dem endnu. Man

met af noget sådant, snarere tværtimod. At de rige arbejdsmuligheder skabtes ved opførelse af fæstningsværker, kaserner og fabrikation af krigsmateriel overså man også med de blå øjne, skønt det ikke var vanskeligt at opdage, blot man overskred grænsen mod syd. Brunskjorterne var kvikke og flinke mod turister, og ungdomskorpserne var energiske, nok lidt efterligning værd! — Vi husker endnu adskillige eksempler, og tyskerne kendte til vor efteraben! — Ja, vi havde endogså et virkeligt plagiat af Tysklands store parti med de ef-

PANTHER-KAM
til Deres hår

P. KNUDSEN & SØN's
GARVERIER A/S
Vordingborg

AAGE HEE
Valdemarsgade 46 . Vordingborg

BANKEN FOR
VORDINGBORG & OMEGN

LANDBRUGS- &
HANDELSBANKEN A/S
Vordingborg

SPAREKASSEN FOR
VORDINGBORG & OMEGN

KONTANTFORRETNINGEN
N. Chr. Rasmussen A/S
Vordingborg . Telf. 115

VORDINGBORG
BIO
Telefon 881

BRDR. SOELBERG
Vordingborg

Installatør DANIELSEN
Vordingborg

Installatør CHR. MEYER
Vordingborg

WILLERUP's BOGHANDEL
Vordingborg

Slagtermester POULSEN
Ørslev pr. Vordingborg

FISKERØGERIET
v/ Christensen
Masned Sund

Masned Sund Brugsforening
Telf. Vordingborg 160

A/S TEKNO LÆDERVARER
Valdemarsgade 96
Vordingborg

HARBOES
BRYGGERI
Skælskør

A/S BANKEN FOR
PRÆSTØ OG OMEGN

Urmager og guldsmed
Tlf. 39 **CHRISTIANSEN** Præstø

Købmand O. SUNDBY
Adelgade 111 . Præstø . Telf. 20

A/S Øxenbjerg Dampmølle
Svendborg

Svendborg Fingarveri
v/ Svend Weimann

A/S Svendborg Bryghus

P. D. DAMGAARD JØRGENSEN

Møllergade 11 Tandtekniker Svendborg

MOTORCYKLER

Kaj Pedersen
Sct. Jørgensgade 12
Telf. 7972 — Odense

KIROPRAKTISK KLINIK

Gråbrødre Plads 4
Telf. 2382 Odense

BRDR. LARSEN A/S
Lerchesgade 1 Odense

CO-OPERATIVE
Wholesale Society Ltd.

A/S CHR. FABERS
FABRIKER

Ryslinge

terhånden godt og vel 100 procent stemmer: D.N.S.A.P.! — Men denne sidste »bevægelse« herhjemme var for let gennemskuelig, for plump og kluntet i sin optræden til, at den kunne blive virkelig farlig. Lattermildheden havde i grunden afvæbnet denne bevægelse allerede før overfaldet den 9. april, selv om man geberdede sig drabeligt i den første tid under besættelsen, mens overfaldsmændene endnu undersøgte, hvor megen hjælp man kunne vente sig gennem disse »danske nazister«. Vi retter derfor opmærksomheden mod dette parti et øjeblik, før vi vender os til hjemmetyskernes arbejde.

★ 9 af Frits Clausens nærmeste medhjælpere var straffede personer

Danmarks nationalsocialistiske arbejderparti (D. N. S. A. P.) blev stiftet allerede 1930, vel noget under indtryk af bevægelsesuroighederne i Sønderjylland, altså det vanlige lystfiskeri i nyopståede strømhvirvler. Betegnende nok for partiets hele virksomhed og skæbne var én af de tre stiftere spion! Der var straks kværlantisk indstillede sympatisører fra Sønderjylland, og i 1931 meldte Frits Clausen sig ind i partiet for i 1933 at blive dets »fører«. En stor part af F. C.'s nærmeste medarbejdere var perverse og forbryderiske personer, hvoraf i hvert fald 9 var straffede!

I tiden fra 1933 til 1938 voksede både den åbenlyse og den indfiltrede nazisme. Men i 1939 kan man vist gå ud fra, at øjnene åbnede sig i de danske sammenslutninger, som havde muntret sig med armsving og uniformspræget påklædning, takket være ikke mindst Christmas Møller. De yderliggående nazistiske elementer forsvandt af de danske

rækker og meldte sig ind hos F. C. Beklageligt var det, at D.N.S.A.P. fik ret intim føling med Landbrugernes Sammenslutning (L.S.). — Dette skyldtes naturligvis krisens hårde tryk. Og selv om krisen på dette tidspunkt så nogenlunde var overvundet, så havde surheden dog sat sig fast i den svageste og derfor mest kværlantisk indstillede del af bondestanden. Efter besættelsen var der liden tilslutning til L.S. i Sønderjylland, da man først blev klar over sammenslutningens mæskepi med D.N.S.A.P., og at dette førte til landsforræderisk tilbøjelighed. — Og i hvert fald enkelte handlinger i den retning, må man desværre konstatere alene gennem det, at L.S. modtog 32.000 reichmark månedlig af gesandtskabets kasse efter ordre fra udenrigsministeriet i Berlin! Fra foråret 1940 fik den danske nazisme månedlig 55.000 kr., senere 200.000 kr., hvoraf en del gik til »Fædrelandet«, hvis aktiemajoritet ejedes af Goebbelsforlagene i Berlin. »Fædrelandet« var altså et tysk blad! — En af de mange dumheder, Frits Clausen heldigvis begik, var den frækhed, at han ranede titlen fra Carl Plougs fornemme blad og klistrede den på sit eget.

De mange forskellige afdelinger og underafdelinger af nazistiske partier, som blomstrede op og visnede hen, sluttede sig til D.N.S.A.P. og forlod det igen, er der mindre grund til at opholde sig ved nu. Det var om Frits Clausen og hans parti den tyske interesse samlede sig i de første måneder under besættelsen. Selv drømte han fagre drømme og var vel efterhånden parat til at se dem opfyldte, koste hvad det ville. Den største og vel eneste ros, man kan finde til ham, er den, at

han bestemt satte sig imod grænsen flyttet til Kongeåen.

Frits Clausen havde efter tysk mønster oprettet en afdeling S.A.-tropper. De havde uniform, men respekterede så nogenlunde uniformsforbudet under krigen. De var bevæbnede med spader (også efter tysk mønster) og holdt af at have sandfyldte cykelpumper i støvleskafterne, ligesom en del af dem i al hemmelighed bar revolver. De blev benyttede til mødeforstyrrelser o. lign.; naturligvis fik han også sin livvagt foran hovedkvarteret (la Cour, II., side 407). Men den havde én meget kort funktionstid!

★ Flere gange forberedelser til statskup

I april 1940 pønsede han virkelig på et statskup. To fortrolige S. A.-ordrer fortæller det. Og der forelå et uniformsreglement og antydedes et særligt armbind, når det gik løs. Men der blev ikke noget kup. Tyskerne var ikke interesserede i yderligere uro på dette tidspunkt. Det var en skuffelse. Men »Fædrelandet« rumlede stadig om magtovertagelse, og man igangsatte en hviskekampagne om, at til den og den dato ville det ske. Men sommeren gik, og der skete intet.

Den 17. november 1940 skulle det endelig ske! Med opråb og plakater havde man indvarslet til en mindeappel i Forum for de faldne danske 9. april, og her var det F. C.'s tanke at »afsløre« regeringens handlinger omkring 9. april. Dette hindrede v. Renthe-Fink efter ordre fra Ribbentrop, som ikke ønskede noget angreb på den danske regering. Københavnerne var oprørte. Man vidste, at danske nazister havde hjulpet tyskerne den 9. april (la Cour II, side 481). Og nu ville de spille patriotiske! Mødet forløb uhindret.

SØREN BJØRN

Murermester & entreprenør
Hostrupsgade 17
Silkeborg
Telefon 87

DANSK ARBEJDSMANDS FORBUND

Silkeborg afdeling
Skolegade 24

HUGO GISSELBÆKS FABRIKER

Silkeborg

EIGIL KRISTENSEN

Bagermester
Frederiksberggade
Silkeborg

GARTNERIET

»FRYDENSLUND«
Silkeborg

M. MADSEN

Vestergade 7 Silkeborg

Malermester HERM. RASMUSSEN A/S

Silkeborg

ARBEJDERNES ANDELS-BOLIGFORENING

Silkeborg

Imprægneringsanstalten »SILKEBORG« A/S

BLIKKENS LAGERNES ANDELSFORRETNING

Silkeborg

OVE PETERSEN

Entreprenør - Murermester
Telf. Bryrup 103

Hotel Diana

Silkeborg

L. DAMGAARD NIELSEN

Telf. Silkeborg 965

1/2 PAP- & TRÆMASSEFABRIKERNE

Kloster Mølle & Vilholt

pr. Skanderborg

E. Gravens Planteskole
Hansted pr. Horsens
Forstplanter. Telf. Hansted 46

ØRTING PLANTESKOLE

Ørting

ARBEJDERNES FÆLLESBAGERI A/S

Horsens

HENRY POULSEN

Købmand, sognefoged
Ørting

GJEDVED SEMINARIUM

Læreruddannelse
3- og 4-årig
Forberedelsesklasse
Kollegium

DÆKSLAPPE-CENTRALEN

Aug. Petersen
Telefon 81 Nr. Snede

Gjedved pr. Horsens
Telf. Gjedved nr. 1

K. Nørgaard Andersen
Smede- og maskinforretning
Telf. 100 Nr. Snede

KJELDEN & CO

Biscuitfabrik
Telefon 51 Nr. Snede

Aktieselskabet
FOLKEBANKEN
for Rougsø og Sønder Hald Herreder
Allingaabro afdeling

ØRSTED KØBMANDSGAARD 1/2

Ørsted

A/S VEJLE MÆLKEKOMPAGNI

Vejle

S. M. ANDERSEN A/S

Gothersgade 25
Fredericia

Margarinefabriken
ALFA
Vejen

BRDR. VOLKERTS FABRIKER
Aktieselskab
Kolding

Da studenten blev arresteret, erklærede han: »Det ville da være en skam, om Den lille Hornblæser skulle se på den demonstration«.

Men da man marcherede fra Forum for at nedlægge krans ved Den lille Hornblæser, flød bægeret over. Det begyndte med hujen og piben, men endte med tørre prygl til adskillige uniformsklædte forrædere (En student havde trukket en sæk over Den lille Hornblæser. Da han blev arresteret, erklærede han: Det ville da være en skam, om Hornblæseren skulle se på dén demonstration!) (la Cour II, side 467 — bedre Livet i Danmark I., side 202). Det blev en dyr fest for F. C., og omkostningerne mindskedes ikke ved »Spadeslaget i Haderslev« 8. december. — Ikke blot opirrede han næsten hele det danske folk, men tyskerne mistede helt respekten for ham og troen til ham som et brugbart middel. Da han så led sit nederlag ved valget 1943, slog man helt hånden af ham. Han fik ikke flere penge, og partiet opløstes i indre stridigheder under så stort rabalder, at tyskerne efter sigende sendte F. C. af sted til Østfronten. Han nåede ikke længere end til et dronkerhjem i Würzburg, hvorfra han kom hjem som et vrøg.

Det eneste område, på hvilket man kan sige, at de danske nazister var foregangsmænd, var vær-

nemageri. Her meldte de sig straks. Og der fandtes talrige bevidste og ubevidste stikkere og direkte forrædere i deres rækker. De første frivillige kom fra nazistisk hold. — Mange faldt, andre vendte tilbage efter begrænset tjenestetid. Nogle havde været indrullerede i korps, som havde rendyrket sadisme; med dem havde de været med til nedskydning af jøder i mængde i Polen, indebrænde bønder i Ukraine eller piske fanger i kz-lejre. Var det underligt, at de var velegnede til bestialitet i Shellhuset og i staldgården i Kolding? — Sorg og bitterhed i ødelagte hjem og forrædede sind, som gjorde mennesker til dyr var måske krigens ondeste følger. Kapitlet om de danske nazister er mørkere end det om hjemmetyskerne. — Et lyspunkt var det dog, at vi ikke havde én usling, der var så klog, at tyskerne kunne bruge ham som regeringschef!

CHR. DEMUTH.

Studiestipendier til Sverige

Den svenske *Femte Maj-Fonden* i Göteborg, som er oprettet af den »Kommitté för hjälp till danska flyktingar i västra Sverige«, som virkede i årene 1943—45, vil i slutningen af 1956 foretage den ellefte uddeling af stipendier. Der står i år ialt ca. 3000 sv. kr. til rådighed, og stipendierne uddeles i regelen i portioner på 3—500 kr.

Stipendierne uddeles for at støtte dansk ungdoms studier eller uddannelse i Sverige for derved at fremme kendskabet til svensk kultur samt svensk samfunds- og næringsliv. Øverste aldersgrænse for at komme i betragtning ligger omkring 35 år.

Ansøgninger om at komme i betragtning ved stipendieuddelingen rettes inden 15. oktober 1956 til *Styrelsen för Femte Maj-Fonden, c/o Kgl. dansk Generalkonsulat, Göteborg, Sverige.*

Den danske forening Norden, Malmøgade 3, København Ø., giver oplysninger.

Ansøgningerne skal indeholde oplysninger om: Ansøgerens bopæl, alder, beskæftigelse, tidligere uddannelse, de påtænkte Sverigesstudiers art og varighed, det ønskede stipendiebeløbs størrelse samt eventuelle anbefalinger.

Fondens styrelse træffer beslutning om uddeling af stipendierne i midten af december. Umiddelbart derefter vil ansøgerne få meddelelse om udfaldet.

Mindesmærke i Dachau

Flere hundrede tidligere fanger fra Hitlers kz-lejre samledes den 9. september i den berygtede Dachau-lejr til en højtidelighed, hvor den første sten nedlagdes til et mindesmærke for nazismens ofre.

Den store tilintetgørelseslejr, hvor nazisternes SS-bander gasdræbte hundredtusinder af fanger, er efter krigen omskabt til mindelund for kz-lejrenes døde. Lundens mindesmærke rejstes af den internationale Dachau-komité, hvis hovedkvarter i Bruxelles har udskrevet en kunstnerkonkurrence om monumentet.

Grundstensnedlæggelsen overværedes af tidligere dachaufanger fra Frankrig, Belgien, Holland, Øst-rig, Luxembourg, Danmark, Italien og Tyskland.

Grafiker har held med udstilling

Grafikeren *Per Ulrich*, tidligere Dreiberge-Butzow, Sachsenhausen og Neuengamme, har på sin udstilling i Kunstkredsen for Grafik og Skulptur i Frederiksberg Allé solgt to tegninger til kobberstiksamlingen. Den mexicanske minister, professor Aurelio Manrique jr. har på udstillingen købt tre litografier.

Sjællands-konventet

Sjællands-konventet holdt møde i week-end'en 22.—23. sept. på Krogerup. Blandt talerne var forfatteren *Hans Jørgen Lembourn*, kirkeminister *Bodil Koch* og professor *Sven Henningsen*.

MITTAG OG FEDDERSEN
Murermestre
Rødding

BRDR. MÜLLER
Metalvarefabrik
Vollerup — Als

**Augustenborg Trælast- og
Tømmerhandel A/S**

RINKENÆS ANDELSMEJERI
Telefon Graasten 5 11 88
Rinkenæs

FA. I. IVERSEN
Indeh.: Chr. Møller
Spang . Sønderborg

INTERNATIONAL TRANSPORT
H. P. Therkelsen
Krusaa . Telex 3313 . Tlf. 7 14 54

P. Lindberg - Maskinforretning
Rødding . Telf. 34

N. REINHOLDT A/S
Lunderskov
Trælast - Bygningsartikler
Brændsel - Gødning

Aktieselskabet
SIMON BRØND & CO.
Vejen

VEJEN ANDELSMEJERI
Telefon 3
DIPLOM IS
Vejen . Telefon 3 & 513

A/S C. ANDRESEN

AABENRAA

Centralmejeriet

Telefon 2 13 51

Aabenraa

Telefon 2 13 51

A/S Dansk Paahængsvogn-Fabrik

AABENRAA

A/S Sønderborg Trælasthandel

D. A. K. A.

LUNDERSKOV

Struer Andels-Svineslagteri

Struer Fjerkræslagteri

Søren Willadsens
Møbelfabrik I/S

VEJEN

Satans dagbog

Edward Crankshaw: *Gestapo*.
Hans Reitzels forlag.

Dette er et hædersblad i vor historie, som aldrig er blevet skrevet og som aldrig vil blive skrevet.«

Denne udtalelse af Heinrich Mimmler, fremført i en tale i 1943 til SS-generaler i Posen i anledning af jøde-massakrerne, sætter forfatteren af bogen om Gestapo som motto på titelbladet; og så forsøger han at skrive »hædersbladet« om Geheime Staats-Polizei.

Det var Gøring, der i 1933 om-dannede det tidligere preussiske Departement I A til sin egen lille personlige terrorbande, med det formål at gennemtvinge Hitlers vilje overfor politiske modstandere og overfor rivaliserende kræfter indenfor partiet.

Men i april 1934 overtog Heinrich Himmler Gestapo og nu begyndte institutionens udvikling til et kompliceret og uhyggeligt maskineri, som blev en svøbe for det tyske folk og senere et redskab til terrorisering af de besejrede landes folk og til udslættelse af visse kategorier af menneskelige væsener, navnlig jøderne, der ikke fandtes værdige til at leve.

Bogen skildrer den rivalisering om magten, der foregik mellem Gestapo, SS, SA og SD, forkortelser, der dækkede over de forskellige grupper af nazistiske terrororganisationer. Det kan ofte være vanskeligt at skelne mellem deres magtområder, der tilsyneladende griber ind i hinanden.

Gestapos position blev fastslået ved en kundgørelse af 10. februar 1936, der stillede Gestapo over loven. Gestapos afgørelser kunne ikke appelleres og ikke optages til fornyet undersøgelse af en domstol.

I 1936 blev Himmler udnævnt officielt til chef for hele det tyske politi og hermed begyndte man at

udskille Gestapo fra statens administrative maskineri og lade det overgå til SS.

Hitlers proklamation af 22. oktober 1938 gav Gestapo frit slag. Der står blandt andet i denne: »... et hvilket som helst middel, der tages i anvendelse til gennemførelsen af førerens vilje, betragtes som fuldt lovlig, også selv om det strider mod eksisterende lovregler eller fortilfælde.«

Selv den, der har personligt kendskab til Gestapo, forfærdes ved at læse denne bog. Mange kender jo nok de fleste af de uhyrligheder, som Hitlers regime medførte, men det, der virker mest uhyggeligt, er den nøjagtige tilrettelægning og planlægning af forbrydelserne, der kendetegner nazismen.

Allerede i begyndelsen af trediveerne burde alle og enhver kunne have set, hvad dette diktatur stod inde for, hvilke mål det havde, og hvilke midler det ville bringe i anvendelse.

Forbrydelserne i kz-lejrene, folke-drab og raceudslettelser i øst og terrorhandling i vest — alt var kontormæssigt og pinligt nøjagtigt tilrettelagt fra højeste sted. Samtidig forsøgte man at vaske sine hænder ved at prædike en fanatisk ideologi, der skulle retfærdiggøre uhyrlighederne. — Men det var en idealisme, der var gået i forrådnelse.

Alle Gestapos mange ugeringer bliver belyst i bogen, og selv om det var SS, der regerede kz-lejrene, og selv om det var de forskellige Einsatzgrupper, der blev sat ind ved masseudslettelserne i Polen og Rusland, så var det Gestapo, der fremskaffede ofrene. Morderbanderne arbejdede hånd i hånd og gennemførte ved fælles hjælp alle tiders største skændsler.

Men ved domstolen i Nürnberg var der selvfølgelig ingen af de anklagede, der vidste noget om alt dette. Blev de endelig sat til vægs, var den eneste undskyldning, at man »havde handlet efter ordre«, ganske vist en undskyldning, der var fyldestgørende efter tyske begreber.

Forfatterens mening med bogen er at få fastslået, hvordan og hvorfor og hvem der var de egentlig skyldige — om ikke for andet, så for at blive klar over, om den slags kan ske igen, og om det også kan ske igen udenfor Tyskland.

Han er klar over, at også andre lande har bøjet sig under en ondmands tyranni, og han nævner det kommunistiske Rusland og det fascistiske Italien. Også i andre lande betragter man visse kategorier af medmennesker som underlødige, og forfatteren henviser til englænderne i Kenya og hollænderne i Sydafrika, men i intet land er mord og overgreb drevet så langt ud som i Nazi-Tyskland, og i intet andet land har så mange individer fra alle samfundslag været aktivt impliceret i mord og overgreb.

OLAV HOLST

Aarhus politis Buchenwaldklub

holdt kammeratskabsaftnen den 19. sept. Ca. 50 deltagere samledes ved smukt pyntede borde i parolesalen på politistationen.

Formanden, kriminaloverpolitibetjent *Thor Pedersen* indledte hvorefter man nød goderne fra politiets nye kantine. — Overbetjent *Willads Jensen* fremsagde flere af sine egne digte, og *Lilly Tvedborg* sang, akkompagneret af musikpædagog *Hans Erik Knudsen*. En del af underholdningen blev optaget på båndoptager.

Om morgenen samme dag nedlagde foreningen krans og blomster ved mindetavlen for faldne kammerater under besættelsen. — Kst. politimester *Gudmund Hansen* talte. Der blev også nedlagt blomster i Elsted ved Århus, hvor en af kammeraterne hviler.

Kammerat fra Hamborg-Neuengamme sagde farvel

Skolebestyrer Mogens Høirup død

I en alder af kun 49 år er den kendte realskolebestyrer *Mogens Høirup*, Grindsted, afgået ved døden.

Mogens Høirup blev under besættelsen arresteret af tyskerne den 6. oktober 1944 som leder af en militærgruppe.

Efter et ophold i Kolding arrest og i Frøslev-lejren, deporteredes han til Neuengamme den 12. januar 1945 hvorfra turen gik til forskellige kommandoer i Hamborg. Hjemrejsen foregik med Bernadotte-transporterne.

Mogens Høirup har i bogen »Danske i tyske koncentrationslejre« skrevet en gribende beretning om sine oplevelser i fangenskabet i Tyskland.

Han skriver her bl. a.: »Jeg kom på sygehus eller revier, som tyskerne kaldte det, med dobbeltsidet lungebetændelse. Da jeg kun kunne præstere 39 graders feber, fik jeg et spark af revierets kapo«

Fra lejren Dessauer Ufer førtes han til Bullenhusdam, begge i Hamborg.

Om hjemturen skriver han: »Turen gennem Sønderjylland var et sandt triumftog af fantastiske dimensioner. Ikke en flagstang var tom, og langs vejen stod folk i tætte skarer og vinkede og råbte hurra. Skoler med både børn og lærere med masser af flag stor opstillet og sang. Ja, om det så var alderdomshjemmets ældste indvånere, så var de ved andres hjælp rokket ud til havehegnet og stod nu og vinkede, mens tårerne løb ned ad de gamle, rynkede kinder

De mennesker, der gav os den strålende modtagelse op gennem Sønderjylland, får næppe nogen direkte tak, og derfor skal denne skildring slutte med en hjertelig og dybfølt tak til alle og enhver

for enhver cigaret og for hvert hurra. I aner ikke, hvor vi var glade med jer og ved at mærke det stærke fællesskab, der bandt os sammen. Vi lo og græd på een gang. Det var en oplevelse, ingen af os vil glemme!«

Og til slut siger han: »Og skulle jeg ønske noget godt for vort land i den tid, der kommer, skal det være, at denne varmende fællesskabsfølelse, der så spontant kom til udbrud, måtte holde sig.«

Mogens Høirup's gode ønsker for vort land gik kun i opfyldelse for en kort tid. Alt for hurtigt væltedes vi ind i den sure hverdag, men selv gjorde han meget for at live op i hverdagen. Han skrev flere bøger, der er meget læst. Han medvirkede ved koncerter som den dygtige violinspiller, han var. Han var den første skolemand, der indførte færdselspatruljer, samt gjorde effektiv udnyttelse af wire-recorderne i undervisningen.

En dansk bladmand

★ »Du skal ikke sige andet, end hvad din samvittighed byder dig!«

Budskabet om redaktør *Valdemar Petersens* død har vakt sorg i mange danske sind. Han værdsattes ikke alene som en overordentlig dygtig bladleder — en fremragende arvtager efter den uforglemmelige Hans Jensen —, men tillige som en særpræget politiker, der havde sine meningers mod, og hvis røst der lyttedes til også i store kredse uden for det parti, han tilhørte. Man standser tillige ved den tragiske afslutning på en stærk indsats, der fik betydning langt ud.

Vald. Petersen blev aldrig helt sig selv efter besættelsestidens tunge ofre, hvor han mistede sin yngste søn og en svigersøn. Sønnen Leif, der havde deltaget som frivillig i Finland, gik som en selvfølge ind i modstandskampen, og dette blev hans bane. En telefon blev aflyttet og et møde mellem

far og søn på Københavns hovedbanegård afsløret. Gestapo forfulgte dem til Rådhuspladsen og affyrede skud mod dem. Leif blev dødelig såret bragt til Dagmarhus. Vald. Petersen bad om at måtte sige farvel til sin søn og fik tilfaldelse på betingelse af, at han ville formane ham til at tilstå. Men Vald Petersen sagde: »Du skal ikke sige andet, min dreng, end hvad din samvittighed byder dig!« Og der kom ingen tilståelse. Da Gestapo ville udsætte forhørerne over Vald. Petersen, til sorgen over sønnens død havde lagt sig lidt, erklærede han sig rede til at tale med det samme og forudskikkede: »Hvis De spørger mig, om jeg er tysk fjendtlig, svarer jeg ja og tilføjer, at jeg blev det under besættelsen!«

Efter den tids oplevelser blev Vald. Petersen aldrig helt rask. Lægerne fastslog senere en alvorlig hjernesygdom, der ikke gav håb om fuld arbejdsdygtighed. Han op-sagde sin stilling som chef for Sorø Amtstidende og frasagde sig sine mest krævende tillidshverv. Kun i korte perioder følte han sig vel og håbede da at komme til kræfter igen.

Redaktør Valdemar Petersen var altid en trofast gæst ved »Den 16.'s« møder. Det var sjældent, han tog ordet i debatterne, men gjorde han det, var hans indlæg altid præget af dyb alvor og saglig indsigt.

Forsiden:

Soklen på Axel Poulsens befrielsesmonument ved Gentofte rådhus bærer følgende inskription:

*Lad de faldne, folkets bedste,
som gav Danmark frihedsdåben,
række vilje, tro og våben
til de næste.*